Cecilie Lønn

I samme båt!



For deg som lærer norsk på høyere nivå

NIVÅ C1

GRUNNBOK

FAGBOKFORLAGET

I samme båt!

– for deg som lærer norsk på høyere nivå
NIVÅ C1

GRUNNBOK

Cecilie Lønn

I samme båt!

– for deg som lærer norsk på høyere nivå
NIVÅ C1

GRUNNBOK

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2021 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-3673-2
1. utgave / 1. versjon 2021

E-utgaven er basert på 1. trykte utgave, 2. opplag
ISBN: 978-82-450-1952-0

Elektronisk tilrettelegging: John Grieg, Bergen
Formgiving og forsidedesign ved forlaget
Tegninger i boken: Barbara Wormsen

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

INNHOLD

Forord 9
Om å bruke *I samme båt!* 11

Livet med slyngplanter, Kiwi og Didrik 17
Gamle Halvorsen 23
Tid for lunsj 27
Hvem forstår seg på fru Ødegård? 35
Louise og Tause Tullerusk 45
Bare en liten sving … 51
Kjærlighetens veier er uransakelige 59
Puddel 65
Mestertoppsvingen 14 73
Charlotte Gabrielsens sjanse i livet 79
Arr 85
Hjemme igjen 93
Møte med spøkelser 107
Kalven 111
Det dype tjernet 119
Hemmeligheten 123
Et lite koppesett 127
Inshallah 137

Mannen som syklet fra volden i Colombia 145
Hjemme 145
Pesos 146
Frykt og beven 147
Volden 148
Avgrunn 148
Det siste håpet 149
På randen 150
Virkelighet 151
På vei bort 152
Intet nytt 152
Glattpolert liv 153
Erkjennelsen ved havet 154
Å legge lokk på fortiden 155
Forfølgelse 157
Metode 158
Innpass 159
Vennskap 160
Reaksjon 161
På åpent hav 162
Savn møter savn 163
Domene 163
Carpe diem 164
Åpning 165
Plan 166
Tyveriet 167
Enkefru Milonga 168
Nostalgiens pris 169
Klikk 170
Revelje 171
På plass 172
Innsyn 173
I skyggen av et tre 174
Et nytt fall 175
Skulk 176

På bar bakke....177
Et fordømt håp....178
Røtter....179
Risiko....180
Ny utsikt....180
Løsning....181
Beslutning....182
Stopp....183
Løsrivelse....184
Bakenfor....184
Ro....185
Kollektivt nag....186
Styrke....186
Søken....187
Hygge....188
Grantrær....189
Gråten kommer....191
Rosebusk....191





Forord

Noen bøker tar kort tid å skrive, andre bøker tar lengre tid. Denne boken har tatt meg lang tid å skrive. Boken har blitt skrevet i rykk og napp over flere år, og den gjenspeiler mange ulike prosesser. Først og fremst har boken blitt til gjennom møtet med mine kjære studenter, i likhet med de andre bøkene jeg tidligere har skrevet. Men denne gangen er det noe mer. Det handler også om møter som går langt tilbake i mitt eget liv. Det handler om hvordan man leser – eller forsøker å lese – sitt eget samfunn, sin egen kultur og sin egen historie. I mye av det jeg skriver ligger det et ønske om å *se* «den andre» – i den grad det er mulig. Når noen legger merke til dette aspektet i tekstene mine, blir jeg alltid glad. Videre ligger det et ønske om å kunne se sammenhenger mellom min egen og andres historie – og mellom min egen kultur og andre kulturer; ja, mange andre kulturer. Bak utformingen av disse tekstene ligger det også en dyp respekt for andres historier. Ethvert menneske bærer en skattekiste inni seg. Det er så mange viktige historier som fortjener å komme fram, og det er så mange mennesker vi burde se bedre og lytte mer til.

Sammen med en dyp interesse og respekt for andres historier, følger en sterk takknemlighet. Takknemligheten min retter seg i første omgang til mine foreldre og min familie. For å kunne se, må man ha lært av noen hvordan det er å se – og man må også kjenne hvordan det er å selv bli sett. Denne erfaringen bærer jeg med meg, og denne erfaringen har nok også vært en viktig pådriver for tekstenes utforming og tematiske fokusering.

Jeg er også svært takknemlig overfor Fagbokforlaget. Fagbokforlaget er et forlag som tar sine forfattere på alvor; det gir dem frihet og støtte på ulike måter – og det er bygd opp av et solid faglig miljø og mange varme mennesker med blikk for både helhet og detaljer. Dette setter jeg veldig stor pris på, og jeg er stolt over å utgi bøker på Fagbokforlaget.

Mine studenter har vært uvurderlige i utformingen av *I samme båt!*. Underveis i prosessen med å utforme tekstene, har studentene gitt positiv støtte og konstruktive tilbakemeldinger, de har kommet med varme ord og stilt gode spørsmål. De har kort sagt gjort sitt til at denne boken kan foreligge. Jeg vil spesielt takke studentene på onsdagskurset høsten 2015, og andre studenter som har fulgt «suppekursene» trofast. Litervis med suppe har gått med for å fordøye både vokabular, ord og uttrykk – og vi har smilt, tullet, ledd og grått gjennom tekster man kan finne i denne boken – og tekster som slettes ikke vil bli vist for et større publikum. Dere studenter er og blir min sterke inspirasjonskilde – og dere driver meg hele tiden videre. Tusen takk! Og: Hva blir det neste? ☺

Jeg vil rette en spesiell takk til Barbara Wormsen, som har tegnet de flotte illustrasjonene i boken. Barbara har fulgt onsdagskurset, suppekurset og alle historiene trofast, og ut av dette har det kommet mange morsomme, vakre og poengterte tegninger. Jeg ber leseren feste blikket på det Barbara har laget.

Jeg retter også en takk til Øyvind Pharo ved Aschehoug forlag, som en gang for mange år siden ga meg tro på at «Mannen som syklet fra volden i Colombia» var en tekst jeg ikke burde slippe så lett.

Til slutt vil jeg takke min redaktør May Helene Solberg for å ha holdt et årvåkent øye med tekster som innimellom ville bevege seg ut av sitt gode skinn. Veiledningen, innspillene og tipsene fra May har vært uvurderlige, konstruktive og svært lærerike for meg. Det underlige er at selv om jeg hele tiden føler meg avhengig av hennes innspill og råd, så blir resultatet av denne prosessen likevel at jeg føler jeg stadig våger mer og stoler enda mer på meg selv. Slike utviklingsprosesser er det bare dyktige redaktører som kan trylle fram.

Med dette slipper jeg taket i *I samme båt!* og gir den videre til leseren. Den som leser kan selv gjøre seg sine egne tanker om hva som kan være bakgrunnen for tittelen. En viktig sirkel er nå sluttet for meg. Jeg startet tidlig med å skrive fortellinger, og det er med stor glede at jeg nå omsider får dele en hel bok med fortellinger dedikert til dem som har lyst til å lese, undres og reflektere – på norsk – både over språkets betydning og livets betydning – i samspill med andre mennesker.

Oslo, januar 2016
Cecilie Lønn

Om å bruke *I samme båt!*

Grunnbok på C1-nivå

For noen tiår tilbake var en bok på C1-nivå i norsk for utlendinger neppe et påtrengende behov. Det er mulig noen vil si at behovet ikke er påtrengende i dag heller, men jeg tror ikke det vil gå lang tid før vi vil merke en stadig stigende etterspørsel. Man har lenge ansett norskopplæringen som «fullført» når kursdeltakerne har nådd B2-nivå. Kanskje har det vært slik fordi kurstilbudet har vært styrt av føringer og krav til norskkunnskaper fra det norske samfunnet. Trinn III-eksamen, Norskprøven eller Bergenstesten er for mange den endelige destinasjonen, fordi man med denne dokumentasjonen får innpass på mange ulike plan i samfunnet: Man får arbeide i ulike yrker, man får utdannelse godkjent og man kan studere videre, etc. Til tross for at store deler av samfunnet har gitt signaler om at «høyere nivå i norsk» er synonymt med B2, tror jeg vi i årene framover vil se en dreining. Kravene til norskkunnskaper vil mest sannsynlig bare øke, og samtidig med at kravene øker, vil gruppen som ønsker å videreutvikle sine norskkunnskaper bare vokse. All min kontakt med hundrevis av studenter hvert år tilsier at dette er situasjonen vi kan forvente oss. C1-nivået vil være den neste endestasjonen for stadig flere. Spørsmålet som melder seg da er: Hva legger vi egentlig i C1-nivået? Det europeiske rammeverket for språk legger naturligvis åpenbare føringer her, men spørsmålet er ikke dermed fullstendig besvart. Spørsmålet er: Hvordan utformer vi en C1-undervisning i praksis? Vil lærere over det ganske land ha sammenfallende praksis? Hva vil vi vektlegge? Er man på sett og vis ferdig med grammatikken når man er på C1-nivå, eller jobber man fortsatt med flere av temaene for B2-nivået? Hva sier virkelighetens klasserom, hva sier rammeverket og hva sier lærerne? Disse spørsmålene tror jeg vil bli stadig mer aktuelle. I denne boken svarer jeg selv indirekte på noen av disse spørsmålene. Mitt primære fokus i tekstene er ord, uttrykk og særskilt vokabular. Jeg vil invitere, motivere – og kanskje også presse –

studentene til å ta enda et skritt videre inn i det norske språket. Jeg mener det er viktig at studentene møter et fortettet språk. Tekstene bør ha rikelig med ord og uttrykk, og ordvalget bør være preget av at man har flettet inn synonymer der man ellers kanskje ville ha brukt høyfrekvente ord. Tekstene bør være komprimerte slik at man ikke trenger å lese svært mange sider for å lære mange nye ord. Dette har jeg blant annet gjennomført med tanke på at tekstene skal være undervisningsvennlige. I tillegg er de antatt mest utfordrende ordene og uttrykkene skrevet med fete typer. Dette er gjort for å lette undervisningssituasjonen. Ved at enkelte av ordene står i fet type, kan man rette fokus mot bestemte steder i teksten, og man kan ta naturlige pauser der hvor man sannsynligvis vil møte spørsmål fra studentene – eller der hvor en kommentar kan være nyttig. *I samme båt! Arbeidsbok* inneholder ordlister med forklaringer til uttrykkene i fet type.

Narrative tekster

Språkinnlæring er en psykologisk prosess som angår hele mennesket. For å oppnå effektiv språkinnlæring, er det viktig å føle at man finner sin identitet i det nye språket. Språk er identitet. Språk gir identitet. Når man går inn i prosessen med å finne sin identitet i et nytt språk, er det vesentlig at man har et omfattende ordforråd for å begrepsfeste det man føler, tenker, mener og tror. Mange læreverk i norsk for utlendinger er tematisk fokuserte. Læremålene for mye av lærestoffet går ut på at man skal innhente ny informasjon om det nye samfunnet; man skal *lære noe* om den nye kulturen man forsøker å finne seg en plass i. Denne tematiske fokuseringen vil følgelig også gjenspeiles i det ordforrådet man lærer. I denne boken har jeg forsøkt å snu litt på perspektivet. Studentenes og kursdeltakernes perspektiv har alltid stått sentralt i min utforming av bøker, og i *I samme båt!* forsterkes dette. I denne boken har jeg tatt utgangspunkt i at kunnskapen og informasjonen finnes hos studentene selv. De er eksperter på sitt eget liv, og de har mange viktige refleksjoner og erfaringer om det samfunnet de kommer fra, og det de har kommet til. Dette er det viktig å få fram. Målet er med andre ord at det er deres kunnskap, tanker, meninger, følelser og fornemmelser som etter hvert skal kunne komme til uttrykk. Etter å ha jobbet med narrative tekster i en del år sammen med studenter, har jeg fått øynene opp for at denne typen tekster åpner opp for nye horisonter i undervisningen. Gjennom fortellende

tekster og historier blir samtalene man får i undervisningen annerledes. Studentenes eksisterende kunnskaper og deres innsikt blir det sentrale, og målet for undervisningen er å gi studentene et språk og en uttrykksform hvor disse tankene kan finne sin form i ord – ord som *dekker* det man ønsker å uttrykke. De narrative tekstene i denne boken kan forhåpentligvis åpne opp for spennende samtaler og dialoger, og bidra til å knytte menneskelige relasjoner. Gjennom dette kan man få en dypere forståelse både av seg selv og andre. Narrative tekster griper mer inn i det psykologiske aspektet, og det er dette jeg vil holde fram som så vesentlig ved språkinnlæring: *Språkinnlæring inkluderer hele mennesket*. Vår oppgave er å gi studentene et ordforråd som gjør at de kan uttrykke seg uten at de opplever at det de sier virker forenklende eller overflatisk. De trenger hjelp til å forstå begrepene og de språklige vendingene – men kunnskapen, den besitter de selv.

Oppgaver til tekstene

I etterkant av hver tekst foreligger det ulike spørsmål. Spørsmålene er utformet med tanke på å vekke debatt og refleksjon, i tillegg til at innholdet i teksten blir repetert. Gjennom dette får studentene brukt ord og uttrykk fra teksten, og de får satt dem inn i en ramme med egne ord. En del av spørsmålene vil fungere godt som skriftlige oppgaver. Det anses som vesentlig og nyttig at arbeidet med *I samme båt!* går hånd i hånd med skriftlig produksjon. Dette øker progresjonen og gir økt læringsutbytte. Skriftlige øvelser gjør at ordene fester seg. Dette er også et godt utgangspunkt for videre refleksjon fordi studentene blir bedt om å sette ord på situasjoner, følelser og opplevelser de kanskje ikke snakker om til daglig. Dette er en av de grunnleggende intensjonene med *I samme båt!*. Disse tekstene vil kanskje kunne berøre en annen sfære og andre temaer enn det man har lært å snakke om og uttrykke så langt i språklæringen. Fokuset flyttes nå i større grad over på refleksjonsnivået.

www.norskfordeg.no

I samme båt! inngår i lærebokserien *Norsk for deg!*. De andre bøkene i serien er *Nå begynner vi!* (A1–A2), *Opp og fram!* (B1), *Det går bra!* (B2/C1), *Helsenorsk for deg!* (A1–B2), *Norsk for deg: Grammatikkoppgaver* (B2–C1) og *Norsk for deg: Tekster og grammatikk* (C1).

Norskfordeg.no er nettsiden til hele *Norsk for deg!*-serien. Der finner du:

– informasjon om alle bøkene i serien
– informasjon og nyheter om nettkurs og lydkurs knyttet til bøkene
– grammatikkressurser
– løsningsforslag til bøkene som ikke har løsningsforslag bakerst i boka.

Norsk for deg!-serien har også en egen app. Du finner informasjon om appen på nettsiden Norskfordeg.no.

Nettkurs

For studenter som ønsker å jobbe med grammatikk knyttet til tekstene i *I samme båt!* henvises det til nettkurset *I samme båt!*. Nettkurset er et betalingskurs som er utviklet av forfatteren. Deltakerne får tilgang til mange videotimer med undervisning knyttet til kurset. I tillegg finner man digitale oppgaver og annet nyttig materiell.

I samme båt!

Denne bokens tittel kan forhåpentligvis inspirere til livlige diskusjoner. Likevel vil jeg la det være åpent sagt at gjennom tittelen sender jeg ut en invitasjon med et håp om at vi alle på hver vår kant forsøker å sette oss i andres sted. Mitt hjerte rommer et håp om at vi må få enda sterkere lyst til å bli kjent med hverandre og til å strekke ut våre hender. Den kulturelle rikdommen i landet vårt er så enorm, og den rommer et uendelig potensial for nye løsninger, møter, dialoger og kreative ideer. Har man først startet å leve et flerkulturelt liv, finnes det ingen vei tilbake. Verden åpner seg – og viser seg med alt sitt rike mangfold. Jeg ønsker at vi skal se hverandre, ta vare på hverandre og bli kjent med hverandre i enda større grad. Hvis disse tekstene kan anspore til å gå inn i samtaler – på norsk – hvor noe av dette skjer, er mitt mål med boken nådd.

Jeg ønsker den uredde leser velkommen inn i tekstenes univers. Tenk med hjertet, føl med hodet, forklar med kroppen og lev med historiene. Gi hverandre mot, våg å snakke om det som er vanskelig, og gled dere over alt vi kan dele. Del enda mer. Les. Lytt. Kanskje den andre vil si noe.

I samme båt!

Livet med slyngplanter, Kiwi og Didrik

Når jeg tenker på at jeg **drakk tett** hver eneste dag i tjue år, kan jeg nesten ikke tro det selv. Noen ganger kommer minnene fra den **vanvittige** tiden over meg i **sin fulle tyngde**. Da begynner de idiotiske hendene mine å skjelve som kattepoter som møter snøen for første gang. Andre ganger opplever jeg den tiden som så fjern og rar at jeg tenker: Det var for pokker ikke *meg* som gikk gjennom de tingene der.

Når jeg ellers går i **den daglige tralten**, tenker jeg ikke spesielt over alt **spetakkelet** og det helvetet jeg gjennomgikk i løpet av de tjue årene. Men det går heller ikke én dag uten at jeg må være sterk som stål og sta som et esel og si strengt til meg selv: «**Beritmor**, du tar ikke en dråpe i dag heller.» Hver dag i ti år har jeg klart å **adlyde** meg selv, og hver dag som går uten en smak av **børst**, er en stor seier. Jeg klarer å **holde meg på matta**, og det skal jeg med innbitt vilje klare videre i livet også. Før var livet en stadig kamp for å få tak i nok penger til alkohol. Hvis jeg ikke **subbet** gatelangs med Didrik **på slep** (den fyren var like vanskelig å **bli kvitt** som superlim, og det var på den måten vi fikk to barn), så kunne du finne meg i en krok, nesten døddrukken, helt **fra sans og samling**. Jeg vil bare riste av meg alle disse **hersens** minnene. Jeg vil velge å tro at alt dette ikke har noe å gjøre med den Berit Kallevig du møter i dag. Nå lever jeg et nytt, **edruelig** og **anstendig** liv.

Hvis du kommer inn i leiligheten min, vil du **sporenstreks** legge merke til at jeg har **alt på stell**. Her er det ikke noe tull. Jeg holder **kåken** støvfri. Møblene og inventaret står fint på plass – dag ut og dag inn. **Alskens** planter stikker fram overalt i leiligheten. Jeg innbiller meg at disse plantene gir leiligheten min et friskt preg; jeg tror at alt dette grønne vil gi folk som kommer på besøk til meg et inntrykk av at jeg er en kvinne med kontroll over livet mitt. Jeg er **tørrlagt**, jeg har et nytt liv, jeg har startet på nytt. Jeg føler det passer godt inn i mitt image å ha det **frodig** rundt



meg. Jo flere planter jeg ser, jo bedre føler jeg meg. Enkelt og greit. Noen ganger kommer Didrik på besøk (han tar seg riktignok en **skvett** av og til, men det er ikke så ille som før), og da banner og skriker han hver gang han velter ei plante eller han får en busk i **fleisen**. Det er fortsatt ikke lett å bli kvitt den typen. Men, men, han er jo far til barna mine, så jeg får vel bære over med ham.

For to år siden fikk jeg meg jobb. Det er den andre jobben jeg har hatt i hele mitt liv. Den første jobben hadde jeg da jeg var sytten år. Da luket jeg en jordbæråker. Hele den sommeren lå jeg langflat i en åker og dro og slet i røtter og blader – alt sammen for å tjene noen sårt tiltrengte **slanter** (det var jo ikke mye hjelp og støtte å få hjemmefra, men det har du vel kanskje gjettet allerede). Sommeren da jeg fylte atten var jeg dessverre allerede **på kjøret**, og istedenfor å ligge langflat i en åker, kunne saksbehandlere og **sosialarbeidere** finne meg liggende **krøket sammen** på fortau og trappeavsatser i Oslo sentrum. Snakk om utvikling.

Vel, nå har jeg altså jobb, og det er på Kiwi. Jeg tar trofast på meg den knallgrønne dressen hver morgen presis klokka åtte. Etter to–tre kopper kaffe og litt daglig **slarv** og sladder setter jeg meg servicevillig bak kassa og blir sittende der til jeg kan **tre av** sånn utpå ettermiddagen. Du vil kanskje tro at jeg kjeder meg og at jeg **higer** etter bedre jobbtilbud, men da må du tro om igjen. Jeg føler meg oppriktig talt som ei dronning der jeg sitter! Det er vidunderlig fritt for **slengbemerkninger** der hvor jeg befinner meg; du finner ikke **en kjeft** som slenger **skjellsord** til meg, alle som en behandler meg pent – som om jeg skulle være et såkalt normalt menneske. Ingen har peiling på at de for ti år siden kunne ha snublet over meg på fortauet eller ha satt alt inn på å unngå meg fordi de syntes jeg virket plagsom og luktet ille. Nå lukter jeg såpe og spraydeodorant fra Kiwi, og ingen kan gjette seg til noe om den ville fortiden min. Vel, kanskje med unntak av de gangene den forbaskede Didrik kommer innom butikken … Når Didrik stikker innom Kiwi for å kjøpe dagens kvote, kjenner jeg at jeg helst vil synke ned i et hull i jorda. Men jeg kan vel ikke akkurat late som om jeg ikke kjenner faren til mine egne barn? Likevel prøver jeg å betjene ham som en hvilken som helst annen kunde. Når jeg i etterkant har ham under fire øyne, **freser** jeg mot ham at han **gud min santen** aldri får besøke meg og plantene mine igjen hvis han så mye som viser **stjerten** sin på Kiwi på nytt. Didrik **lover bot og bedring** og sverger på å bytte butikk og kundeforhold, men etter ei uke har jeg han der igjen – like foran kassa mi. Jeg vet ikke akkurat hva de andre på Kiwi tenker, og jeg har så visst ingen planer om å spørre dem om det.

Etter jobb liker jeg å sitte på en campingstol på plenen i bakgården hjemme og småprate med de andre som bor i borettslaget. De andre har med seg sin egen stol, de også. (Vi har alle sammen klappstoler som er så enkle og greie fordi man uten problemer kan plassere dem bak døra i leiligheten.) Alle har med seg hver sin kopp, og så **går det på omgang** hvem som skal ta med kaffekanna. Vi slarver om løst og fast, men ofte er det **politikere** og kongefamilien **det går i**. De fleste av oss på plenen synes godt om kongefamilien, og vi fordømmer alle republikanere, men innimellom hisser Miriam fra naboblokka (så godt som tørrlagt, hun også) seg opp over pengebruken til Mette-Marit. Skal liksom vi, *skattebetalerne*, betale for alle de dyre luksusgreiene til Mette-Marit? Da sier jeg til Miriam at hun ikke akkurat har jobbet så mye for de skattepengene hun betaler. Jeg sier at det er NAV sine penger. Da blir Miriam rasende på meg! Hun nekter å snakke til meg